

SERİ B

CİLT XIV

SAYI 1

1965

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

ORMAN HİZMETLERİ¹

Yazan :

Prof. Dr. Fikret SAATÇIOĞLU

Bu konuşmanın amacı, Türkiye'nin orman meseleleri ve ormanın hizmetleri hakkında kısa fakat mümkün olduğu kadar toplu bilgi vermektedir.

I

Ağaçların bir araya gelmesiyle hasıl olan vejetasyon tipine yahut topluluğuna orman deriz. Ormanın en önemli unsuru ağaçlardır. Uzun ömürlü ve gelişmeleri rahatsız edilmediği takdirde çok boylanan bitki şekillerine ağaç denir. Amerika'da 70 ilâ 90 m boyunda ağaçlar çoktur. Kaliforniya'nın Sekoya denen Mamut ağaçları 120 m ye kadar boy ve 16 m ye kadar çap yaparlar ve 7000 yıl kadar yaşarlar. Dünyanın en boylu ağaçları Avustralya'daki Okaliptüs ağaçlarıdır. Bunlar da 150 m ye kadar boy tesbit edilmiştir. Avrupa'da ve memleketimizde bu kadar boylanan ağaçlar yoktur. Bizde en fazla 53-54 m boyunda ağaçlara (Lâdin, Göknar) rastlanmıştır. Dünya üzerinde orman yapan 20.000 tür vardır. Bunların bitkisel ve teknik nitelikleri başka başkadır. Türkiye, orman fakirliğinin aksine olarak, mütenevvi iklim şartları dolayısıyla tür itibariyle zengin ormanlara sahip bir memleketdir.

1) Üniversite haftası münasebetiyle 19.9.1961 günü Kütahya Belediye Salonunda verilen konferansın metnidir.

Ormanı, sadece ağaçlardan mürekkep basit bir varlık olarak mütalâa etmek doğru değildir. İlmî telâkkilere göre orman, bir yaşama müşâreketidir. Bu müşâreketeye ağaçlardan başka onun içinde bulunan ve onunla beraber yaşayan diğer bütün bitkiler ve hayvanlar hattâ ormanın köklendiği toprak, nefes aldığı hava ve asimilâsyon yaptığı ışık kısaca bütün iç ve dış muhit dahildir. Bu çevre ormana etki yaptığı gibi, orman da bu çevreye etki yapar. Ormanın kendine has bir iklim yaratması bilhassa önemlidir. Ormanın ısı iklimi, deniz iklimi karakterindedir. Yani orman içinde çıplak sahalara nazaran yazın serin, kışın sıcak, bir iklim hakimdir. Orman umumiyetle ısı ekstremelerini azaltır ve bu suretle çıplak sahalara nazaran daha mütevazın (dengeli) iklim şartları yaratır.

Orman hayat müşâreketini ayakta tutan kuvvetler, savaş ve yardım prensiplerine dayanırlar. Ağaçlar bir taraftan birbirleriyle amansız şekilde mücadele ederlerken, diğer taraftan birbirlerine dayanmak ve toprağı siperlemek suretiyle, gerek kendi ve gerekse komşularının nesilleri için en iyi barınma ve yaşama şartlarını yaratırlar, fırtına, kar v.s. gibi dış etkilere karşı hep birlikte göğüs gererler. Savaş ve yardım, bu iki kuvvetin etki ve müdahaleleri neticesinde orman yaşama müşâreketinin bekası için gerekli belirli bir denge durumu meydana gelir. Tabiatta bu denge öyle düzenlenmiştir ki, çok şiddetli yıkıcı ve sürekli dış etkiler ve müdahaleler olmadığı takdirde denge kendiliğinden teessüs eder ve dengenin bozulması halinde bir daha teessüsü de ekseriya çok uzun zaman ister yahut elverişsiz şartlar altında imkânsız olur.

II

Bu kısa girişten sonra, ormanın toplumumuz için yaptığı hizmetlere geçebiliriz: Şu ciheti açık olarak bilmemiz gerekir ki, Türkiye'de ormanın ziraatımızda, Millî ekonomimizde ve sosyal hayatımızda başarmak zorunda olduğu ödevler hayatî önemi haizdirler. Bunları direkt ve endirekt fayda ve hizmetler olmak üzere ikiye ayırarak mütalâa etmek maksada uygun olur.

Ormanın doğrudan doğruya yaptığı faydalar, memleketin başta ağaç olmak üzere çok çeşitli orman mahsülleri ihtiyaçlarını karşılamasıdır. Bu suretle orman büyük bir ham madde kaynağı ve serveti olarak ekonomik mânada hizmetler yapar. En önemli ana orman mahsülü olan ağacın genel ekonomimizde ve günlük hayatımızda çok büyük yeri var-

dır. Orman mahsüllerine karşı olan ihtiyacımız ve istihlak günden güne yükselmektedir. Bunu, nüfusun artması, sanayileşme, ağaç ham maddesinin kullanım yerlerinin çoğalması ile izah edebiliriz. Burada kullanım sahalarından en önemlilerine işaret edilmekle yetinilmiştir.

Her nevi inşaatta, temel, su, köprü, liman ve bilhassa mesken inşaatının çeşitli kısımlarında yapı malzemesi olarak ağaç ham maddesi çok büyük rol oynar. Onsuz her hangi bir yapıyı tasavvur etmek mümkün değildir. Maden direği olarak ağacın oynadığı rol çok büyüktür. Direk olmazsa kömür ve diğer madenlerin istihsalı durur. Bunlara bağlı bir çok sanayi kolları muattal bir hale gelir. Bir çok yerler elektiriksiz kalabilir, buharlı lokomotiflerle çekilen trenler işlemez. 2 nci dünya harbi sıralarında memleketimiz böyle bir durumla karşılaşmak üzere bulunmuştur. Ziraatta ve ziraat âletleri yapımında, travers imâlinde ağaç mühim rol oynar. Mobilya, kontralit, kontrplak, kaplama, kibrit, bobin, makara sanayii doğrudan doğruya ağaç ham maddesine dayanan sanayi kollarıdır. Bilhassa meyva ve gıda ticareti ve ihracat imkânları bakımından memleketimiz için çok önemli olan ambalaj sanayiinin ham maddesini ağaç teşkil eder. Kâğıt sarfiyatı medeniyetin en önemli ölçüsü haline gelmiştir. Sellüloz ve kâğıt sanayii, odun ham maddesi işler. 200.000 metreküp olan bu ihtiyacın yakın bir gelecekte 3-4 misline çıkması beklenir. Ağaç ham maddesine dayanan lif ve mensucat endüstrisi son yıllarda büyük gelişme kaydetmiştir. 2 nci dünya harbinde Almanlar, ham maddesinin büyük kısmını odun ve odun müştakları teşkil eden kadın ve erkek kumaşları kullanmışlardır. İskandinavya memleketlerinde sarf edilen alkolün büyük bir kısmı kâğıt fabrikalarının tali mahsulü halinde odundan elde edilir. Ağacın yakacak odun yahut kömür halinde istihlak edilmesi bu günün Avrupa telâkkilerine göre, büyük bir israf ifade eder. Birinci dünya harbinden kısa bir zaman sonra ağacın kullanım yerlerinin sayısı tabriben 2000 civarında iken bu, ikinci dünya harbi sıralarında 4000 e çıkmıştır. Gittikçe de yükselmektedir.

Modern ekonomilerde ağaç ve mamüllerinin hayati ihtiyaçları içine alan bu çeşitli kullanım sahaları, Finlandiya, Kanada gibi ormanca çok zengin olan bazı memleketlerde iktisadiyatın temelini ve bel kemiğini teşkil eder. Finlandiya halkının dörtte üçü orman mahsullerinin işlenmesi ve istihsalı ile meşguldür. 1948 yılında ormanlarının sağladığı döviz 300 milyon dolara yakındır. Bu rakam Finlandiya gibi 4 milyon nüfusu olan bir memleket için çok büyük ekonomik varlık ifade eder.

III

Orman, bir memleketin genel su rejimini düzenler, toprağını koruyarak erozyon ve sellere mani olur. Yahut bu âfetleri minimal hadde indirir. Bütün bunlar, betahsis memleketimizin ziraati, ekonomisi ve genel kültürü için çok önemli hizmetlerdir. Modern insanın bedeni ve ruhî sağlığı için, ormanın müsbet etkileri vardır. Orman sükûnet verici havası ve rengiyle dinlenme ve teferrüçkâh ihtiyacını karşılayan en önemli tabiat parçasıdır. Güzel şehrinizin çamlığı, bunun bariz bir misalini teşkil eder. Orman büyük şehirler için akciğer mesabesindedir. Nüfusu sık ve bilhassa sanayii bol olan mıntakalarda ormanın bu fonksiyonu daima başta tutulur. Evlerin meydana getirdiği beton ve taş yığınları arasında kalmış olanlara dinlenme ve sükûn temin etmede, şehirliyi tabiatla temasa getirmede ormanların rolü büyüktür. Zira büyük şehirlerde insan tekâsüfü endişe verici bir hâl almıştır. Bu gibi yerlerde, hafta sonunda veya tâtillerde insanlar büyük bir tahalükle şehir dışına çıkmak ve tabiatı aramak mecburiyetinde kalırlar. Şehirli tabiatı ancak ormanlarda ve denizlerde bulabilir. Bir çok memleketlerde bu ihtiyaç, bazı ormanların büyük milli parklar, tabiatı koruma mıntakaları ve mesire ormanları halinde ayrılmalarını ve bu maksada uygun şekilde organize edilmelerini gerektirmiştir.

Ormanların milli savunmada oynadıkları rol de endirekt faydalarına girer. Yıgınlarda ve bir çok askeri hareketlerde ormanın fonksiyonu ekseriya hayati önem taşır.

Turizm, ikinci dünya harbinden sonra büyük ölçüde gelişmiştir. Bazı memleketler tarihî eserleri ve sanat hareketleriyle turist celbelerler, bazı memleketler de geniş ve çeşitli bünye ve tereküküpteki ormanlarının meydana getirdiği güzel tabiat abideleri dolayısıyla turistik hareketlere sahne olurlar.

Ormanların bir memleketin genel kültürü üzerine yaptığı müsbet etkileri mütalâa ederken, ormanlarını yok eden yahut haraplıyan milletlerin maruz kaldıkları fecî akibetleri düşünmemek ve onlardan ders almamak mümkün değil. Orman tahriplerinin, yüksek medeniyetlerin yaşama ve gelişme şartlarında seviye bakımından bir sukuta ve bununla beraber kollektif hizmetlerin ifasında kudretsizliğe, politik zaafa ve nüfus zaafına sebebiyet verdikleri bir çok misalleriyle belirtilebilir. Eskî dünyanın gelişmiş milletlerinin inkırazları, bir zamanlar dünyaya hük-

metmiş olan milletlerin bu günkü durumları ormanlarını yok etmeleriyle sıkı sıkıya ilgilidir. Bu hususları biraz daha yakından mütalâa ederek açmakta fayda görürüm.

Dağları ormanla kaplı olan memleketlerin halkına geçinme sahası olarak muayyen düzlükler ve ovalar yarar. Büyük yerleşmeler daha ziyade ovalarda olmuştur. Bu insan kitleleri nüfus artımı karşısında yılda 2-3 mahsul alabilmek için topraklarını sulamak zorundadırlar. Çok eskiden yapılmış bulunan kemerli su isale hatları bu maksatla tesis edilmiş eserlerdir. Ovanın suyunu, ormanla kaplı dağları temin etmiştir. Fakat milletlerin siyasî kuvvet ve nüfuzlarının günden güne artması ve buna bağlı olarak emperyalist arzuları onları ormanlarının ağaç servetlerine yavaş yavaş tecavüze sevk etmiştir. Bilhassa inşaları çok fazla ağaç sarfını gerektiren ticaret ve harp gemileri orman tahribatında büyük rol oynamıştır. Dağlardaki ormanların yok edilmeleri, şiddetli yağmurlarda taş ve çamur kitlelerinin sürüklenmesine ve ovalardaki ziraat arazisinin harab olmasına sebebiyet vermiş olduğu gibi, çayır ve mer'aları da susuz bırakmıştır. Ziraat ve mer'a arazisinin mahsülden düşmesi veya yer yer tamamen verimsiz hale gelmesi, artık geçinemez duruma düşen ova sakinlerini göçebe bir hayata zorlamış ve göçebe halk hayvanları ile yukarılara, harab orman mıntıklarına çıkmışlar ve oralarda ormanların bekasını sağlayan genç nesillerini hayvanlara yok ettirmişlerdir.

Memleketimiz, orman tahribatının bu gibi kötü akibetlerine ait maalesef pek çok örnekler gösterir. Verim kabiliyetini kaybetmiş çıplak dağlar, çamur kitleleriyle dolmuş, yazın azalan yahut kesilen nehir ve dereler, eskiden münbit iken şimdi bir taraftan sellerle harap hale gelmiş, diğer taraftan susuzluk ve kuraklık dolayısıyla stepleşmiş geniş arazi, Türkiye tabiatında sık sık rastlanan tablolardır. Bundan başka sellerin bir çok insanları yer ve yurtlarıyla mahvettiklerini de okuruz. Keza memleketimizde orman tahribatı dolayısıyla hâsıl olan çıplak dağ yamaçları, geniş yağış havzalarına dayanan su barajları için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Siltasyon, barajlar ve ona bağlı tesisleri kısa bir zamanda işlemez hale getirir.

Tabiat, bütün kuvvetlerin mütevazın bir tesir camiasıdır. Bu kuvvetlerin insanlar tarafından yeteri kadar anlaşılınmaması, yahut bunlara müdahale ve tecavüz, insanlarla tabiat arasında bir mücadeleyle yol açar ki, bu mücadelede insanlar er veya geç yenilmeğe mahkûmdurlar.

Ormanların erozyona, ovalardaki nehirlerin tehlikeli taşmalarına ve kurak zamanlarda da tamamen kurumalarına engel olmak suretiyle bir memleketin su münasebetleri üzerine yaptıkları tesirlerin mahiyetini şu şekilde hülâsa edebiliriz :

Ormanın bu etkisi her şeyden evvel toprağı tutmasıyla ifade edilebilir. Ormanın, bulunduğu araziye kısıvrak bağlayan geniş ve yaygın kök sistemi, toprağı bir su hazinesi vazifesini yaptırır. Ormanın tepe çatısına düşen yağmurun evvelâ şiddeti kırılır, damlalar yavaş olarak toprağı düşerler. Toprağın en üst tabakasının ümüslü ve pürüzlü olması dolayısıyla düşen yağmur suyu hemen emilir ve bir takım yollarla, bilhassa köklerin açtığı kanallarla toprağın alt tabakalarına ulaştırılır. Nihayet bu sular, alttaki ana taşın yarıklarını, çatlaklarını takip ederek bir başka yerde kaynak veya ufak bir derecik olarak tekrar dışarıya çıkarlar. Görülüyor ki, ormanlık yere düşen yağmur suyu kaynak olarak bir yerden çıkar, açık ve çıplak sahaya düşen yağmur suyu, yağmurun şiddetine göre sel halinde sathihta akar gider. Orman aynı zamanda kar örtüsünün birden bire erimesine mani olarak çok korkulan İlkbahar taşkınlıklarını önler.

Ovalarda da ormanlara sahip olmak bir memleketin menfaati icabıdır. Bunlar da tıpkı dağ ormanları gibi, su münasebetlerini düzenlerler. Fakat bu düzenleme başka bir şekilde olur. Ovalardaki ormanlar toprağı rüzgâra karşı korurlar ve bu suretle fazla miktarda buharlanmaya mâni olurlar. Bir memleketin su münasebetleri, daha doğrusu su bütçesi üç büyük âmile tabiidir ki, bunlar da yağmur, akarsu ve buharlanma (Evaporasyon) dır. Yağmur ve akar su ölçülebilir; ikisinin farkı da buharlanmayı verir. Yağmurlarla toprağı gelen suyun büyük kısmı (takriden % 80 i) buharlanma ile tekrar havaya gider. Bu miktarın, toprağın yüzünden doğrudan doğruya uçan kısmına kayıp olmuş nazarıyla bakabiliriz. Fakat diğer bir kısım suyu, bitkiler transpirasyon yoluyla çıkarırlar. Transpirasyonla giden su, bütün buharlanan suyun yarısına baliğ olur. Buna göre yağış suyunun % 30-40 ı faydasız olarak kayboluyor demektir. Kurak yerler için oldukça büyük bir kayıp ifade eden bu buharlanmanın âmili rüzgârdır. Ormanlar gerek toprağın ve gerekse bitkilerin fazla su kaybetmesine tesirli derecelerde mâni olurlar. Bunun için ovalarda büyük ve toplu ormanlara lüzum yoktur; birbirlerinden 1-2 km ara ile ana rüzgâr yönüne paralel ormanların bulunması kâfidir.

IV

Şimdi karşımıza cevaplandırılması lâzım gelen bir soru çıkıyor. Aca-ba Türkiye'nin bugün sahip olduğu orman varlığı saha, kalite ve verim gücü bakımından kendinden beklenen vazifeleri yapabilecek bir durumdamıdır? Bu soruya verilecek cevap maalesef "hayır" dır.

Ormanın kendinden beklenen faydaları tamamen sağlayabilmesi için, memleketimiz sahasının en az % 25 inin verimli ormanla kaplı olması lâzımdır. Halbuki 76 711 900 hektar vüs'atte olan Türkiye'de 10 583 687 hektar orman mevcuttur. Buna göre orman nisbeti 13,7 dir. Kütahya ilinde az çok verimli ormana göre bu nisbet % 17,3 tür. Orta ve doğu Anadolu, geniş step ve stebe geçiş sahaları ile yer yer ormansızdır. Buralarda ve memleketimizin ormanca fakir diğer bir çok yerlerinde yakacak olarak sarf edilen tezek miktarı 30-35 milyon ton tahmin edilmektedir. Toprağa verilmesi lâzım gelen bu gübrenin yakıldığı memleketlerin sayısı artık çok azalmıştır.

Mevcut orman sahasının maalesef üçte ikisi harap yahut çıplak ve dolayısıyla ya verimsiz yahut çok düşük verimdedir. Kütahya ili ormanlarında da durum aynıdır. Esasen ormanlarımızın belli başlı karakteristiği, her yerde dikkati çeken orman tahripleri ve orman varlığının gün geçtikçe azalmasıdır. Ormanların önemli bir kısmı, mevcut az veya çok derecedeki elverişsiz şartlar dolayısıyla tahripkâr müdahalelere karşı çok hassas durumdadır ve bu tahribatı telâfi için yeni nesiller meydana getirme kudreti ekseriya yüksek değildir. Bu durum bilhassa tabii orman mıntıkları ile step mıntıkları arasında kalan geniş sahalar için daha fazla bahis konusudur.

Saha itibariyle tatminkâr bir hizmet yapmaktan yer yer çok mahrum olan orman varlığımız maalesef verim itibariyle de memleketin türlü orman mahsulleri ihtiyaçlarını karşılayacak takatta değildir. İktisaden gelişmiş memleketlerde nüfus başına yıllık ağaç ihtiyacı ve sarfiyatı 1 metre küp olarak hesaplanır. Bunun yarısı sanayide kullanılır. Türkiye'nin orman mahsulleri ihtiyacı yakın gelecekte 10-15 milyon metre küpe çıkacaktır. Halbuki resmî kayıtlara göre bu gün ormanlarımızın verimi 3 milyon metre küpün az üstündedir. Orman mahsulleri bilâncomuzda belki bu gün için değilse bile, yakın gelecek için büyük bir açık bahis konusudur. Bu realite orman sahamızı genişletmek ve mevcut ormanların verimini, imar ve teknik müdahalelerle arttırmak zorunda olduğumuzu

gösterir. Bu işlerin yapılması desteklendiği ve bilhassa engellenmediği takdirde, Türkiye ormanlarının yıllık verimini 25-30 yıl içinde tahminen 10-12 milyon metre küpe çıkartmak mümkündür. Bu miktar hasılât memleketimize yılda takriben 1,5 ilâ 2 milyar Türk lirası gelir sağlayacaktır. Bunun bir kısmı döviz olarak mütalâa edilebilir.

Memleket nüfusu artmaktadır. Yurdumuz imar ve gelişme yolundadır ve bu yoldaki çalışmaları çok daha arttırmak zorundayız. Bütün bunlara karşılık orman varlığımız, memleketin kendisinden beklediği ekonomik ve kollektif hizmetleri yapmıyacak bir duruma gelmiş bulunmaktadır. Türkiye'de devam eden orman tahribatını ve azalmasını, yalnız biz değil memleketimize gelen yabancı orman ve ziraat mütehassısları da Türkiye'de orman, hattâ topyekûn barınma ve yaşama dâvasının çok üzücü bir tarafı olarak tesbit ve ifade etmektedirler. Orman tahribatı ve onun neticesi olarak erozyon ve kuraklık topraklarımız, ziraatımız ve bir kelime ile hayatımız için tehlikeli bir hâl almıştır. 20 nci yüz yılın gelişmiş milletleri, ormanlarına yalnız ağaç hazinesi değil, nehir ve su menbalarının menşe'i, topyekûn su rejiminin ve su yollarının düzenleyicisi, ziraat, ticaret ve endüstrinin yardımcısı nazarı ile bakarlar ve ormanları bolluk ve bereketin âmili mukaddes varlıklar olarak telâkki ederler.

Orman durumumuz ve orman dâvamız bizleri düşünmeye ve hâtta endişeye sevkedecek mahiyettedir.

V

Bu kısa izahlarla, ormanın faydaları ve türlü yönlerinden tatminkâr olmayan orman durumumuz hakkında bir fikir verdiğimi ümid ederim. Ancak bununla yeterlenmiyerek bu hali doğuran sebepleri ve âmilleri ve bunları bertaraf etme imkânlarını detaya gitmeden ele almakda fayda mülâhaza ediyorum. Sebeplerin menşe ve mahiyetleri çok çeşitlidir. Bunlardan en önemlileri üzerinde duracağım.

1. Orman sahasını daraltan ve ormanı tahrip ederek verimini azaltan amillerden biri ve en önemlisi iptidai ve verimsiz ziraat ile orman arasında cereyan eden hayat sahası mücadelesidir. Avrupa memleketlerinde, orta çağlarda kapanmış olan bu mücadele memleketimizde daha hâlâ devam etmektedir. Orman, Ziraat ve mer'a mülkiyet ve sınırları ke-

sinleşmelidir. Dağlarımızda bu gün, orman içinde ve bitişiğinde gelişmiş güzel yerleşmiş 13 732 köy mevcuttur. Bu köylerde 7 milyon insan yaşar. Bu miktar genel nüfusun ve köy sayısının takriben üçde birine eşittir. Vilâyetiniz dahilinde orman içindeki köy sayısı, bütün köy sayısının % 49,6 sı, genel nüfusun da % 30,9 u dur. Bu insanlarla orman arasındaki mücadele, orman varlığımız ve bütün topraklarımız aleyhine devam etmektedir. Orman mıntıklarımız ekseriyetle fakir toprak, haşin iklim ve avarız gösteren sahalardır. Mevcut orman içi ve bitişiği köylerden % 20 sinin yani takriben 1,5 milyon insanın ormana ve ormandan açılan tarlalarla, keçilere bel bağlayarak seviyeli bir yaşama ve barınma imkânına sahip olmadığı tesbit edilmiştir. Bunların plânlı ve programlı surette verimli ziraat sahalarına yerleştirilmek yahut sanayi sektörüne aktarılmak üzere orman mıntıklarından çıkarılmaları şarttır. İlgililerin belirttiklerine göre, geri kalan % 80 nüfusun -5,5 milyon insan- bulunduğu yerlerde kalkınmaları mümkün görülmektedir. Bu köylerin; arazi şartları, ekonomik ve sosyal özelliklerine göre verimli ahır hayvancılığı, meyvacılık, bağcılık, arıcılık yapmaları küçük el ve ev ziraat sanatları il emeşgul olmaları kalkınmaları için en önemli şartlar olarak zikredilebilir. Özel bir kanun ve münasip bir fondan istifade ederek bu vatandaşlara yardım elini uzatması zaruri görülmektedir. Bu köylü vatandaşlara lüzumlu tohum, fidan, gübre, damızlık hayvan v.s. gibi yardımların yapılması, araçların verilmesi gerekir Bu da orman idaresinin yardımı ile esas itibariyle zirâatçilerimize ve veterinerlerimize düşen en büyük vazifedir .Kalkındırılacak köylerde istihsalin kıymetlendirilmesine matuf kooperatif v.s. gibi tesislere de ihtiyaç vardır.

2. Türkiye ormanlarını top yekûn kurtarmak ve bilhassa orman içinde ve bitişiğindeki köylü vatandaşlara seviyeli yaşama şartları temin etmek yolunda alınacak en önemli ikinci tedbir, keçinin plânlı ve programlı olarak belirli bir süre içinde kaldırılmasıdır. Kıl keçisi ormanı ve nesillerini kemirmek ve orman toprağını türlü şekillerde dejenere etmek suretiyle bir numaralı orman ve tabiat tahripçisidir. Bunların bulunduğu yerlerde ormanları geliştirmek ve imar etmek, çoğaltmak mümkün değildir. Dünyada bulunan 35 milyon keçinin vergi kayıtlarına göre en az 20 milyonu Türkiye'dedir. Hakiki miktarın 26 milyon olduğu tahmin olmekte ve sayısının gittikçe artmakta olduğu belirtilmektedir. İnanılır istatistiklere göre son 10 yıl içinde yurdun beher kilometre karesinde bulunan keçi sayısı 13 ten 26 ya çıkmıştır. Vilâyetinizde yaz ayları boyunca ormanlık sahada beher kilometre karedeki keçi sayısı 256 dır. Diğer mevsimlerde bu miktar 68,8 dir. Bu rakkamlara keçiden başka hayvan-

lar dahil değildir. 1955 istatistiklerine göre Kütahya vilâyeti dahilinde orman içi ve ormana 5 kilometre mesafeye kadar olan köylerde keçi miktarı 366 179 adettir. Buna inzimamen Kütahya vilâyeti ormanlarına yazı geçirmek üzere İzmir'in Urla, Manisanın, Uşağın ve hattâ Balıkesir'in kazalarından en az 500 sürü gelmektedir ki bunların sayısı da yine en az 1 milyona baliğ olmaktadır. Şu halde vilâyetiniz ormanları uzun yıllar yaz ayları boyunca takriben 1,5 milyona yakın keçi tarafından kemirilmiş ve tahrip edilmiştir. Memnunluk ve şükranla ifade etmek isterim ki ilgili makamlardan öğrendiğime göre, Kütahyanın kıymetli Valisi bu istilayı önlemek üzere müessir tedbirlere tevessül etmiş ve 1961 yılı yaz mevsiminde hiç olmazsa dışardan vilâyet mıntikasına keçi sokulmaması hususunda gerekli tedbirleri almıştır.

Keçi bakım istemiyen, kanaatkâr ve yalnız orman yemek ve kemirmekle geçinen hareket kabiliyeti çok fazla bir hayvandır. Bu hayvanların serbestçe dolaştığı ormanlarda yıllardır özlenen teknik çalışma ve verimli bir ormancılık yapılamaz. Bu hayvan sürülerine bağlanan insanlar göçebelikten, bir kelime ile çobanlık devrine uygun bir yaşayıştan kurtulamazlar. Memleketimizde keçiyi yalnız ormanlar için değil aynı derecede buna bağlanan milyonlarca vatandaşı iptidailikten, göçebelikten kurtarmak için kaldırmak zorundayız. Keçinin yerine çok verimli ahır hayvancılığı ve başka hayvanların ikamesi daima mümkündür. Bazı kimseler keçinin memlekete gelir sağladığını, halk ekonomisinde önemli olduğunu söylerler. Hattâ keçilerin zarar yapmayacakları ormanlarla, baltalıkların, maki, çallık gibi sahaların keçi mer'ası olarak kullanılmasını tavsiye ederler. Keçinin ağaçları budamak suretiyle faydalı olduğunu iddia edenler dahi çıkmıştır. Halbuki keçinin memlekete sağladığı gelir, yaptığı zarar ve doğurduğu tehlikeye nisbet edilirse hiç mesabesinde kalır. Halkı basit yaşayışa ve ekonomisini fakr-u zarurete mahkûmetmesi ise bizzat keçi besleyenler tarafından dahi ifade ve ikrar edilen ayrı bir derttir. Keçilerin zararsız olduğu bir orman şekli ne mevcuttur ve ne de yaratılabilir. Ormanlar içinde keçi mer'aları tesisi de bir hayalden ileri gidemez. Bu hakikatleri gören bir çok milletler, Avrupa ve Balkan memleketleri Kıbrıs v.s. keçileri kaldırmıştır. Sizlere bu memleketin bir çok dağı ve köşesini görmüş ve tetkik etmiş bir ilim adamı olarak kat'iyetle ifade edebilirim ki keçi kalktığı taktirde geniş imar ve ağaçlandırma çalışmalarıyla birlikte aziz vatanımız 10-15 yıl gibi kısa zamanda tanınmıyacak kadar yeşillenecek, daha çok güzelleşecek, erozyon ve kuraklık tehlikesi de asgarî hadde inecektir. Ondan sonradır ki engelsizce tatbiki imkân dahiline gi-

recek olan teknik ve verimli ormancılık, eski keçi sahiplerine daha çok geniş iş imkânları sağlayacak ve onları refaha kavuşturacaktır.

3. Memleket orman nisbetini % 25 e çıkarmak, mevcut harap ormanları imar ederek verimli hale getirmek için en az 8-10 milyon hektar vüs'atte vatan topraklarını ağaçlandırmak mecburiyetindeyiz. Bunu uzun vadeli bir plâna bağliyerek başarmalıyız. Bu, orman idaresine düşen en önemli vazifelerin başında gelir. Ağaçlandırma çalışmalarını hızlandırmak ve en az 8-10 misline çıkarmak vazifesiyle karşı karşıya bulunduğumuz unutmamalıyız.

4. Orman dâvasının çözülmesi eğitim dâvası ile yakından ilgilidir. Bilhassa genç dimağlara tabiat, ağaç ve orman sevgisini aşlamak münevverlerimize ve fedakâr öğretmenlerimize düşen en önemli ödevlerdendir. Orman sevgisinin aşılmasına ilk mektep sıralarından başlanmalıdır. Münevver din adamlarımızın da bu konuda hizmette bulunmaları dinimiz icabatındandır.

5. Orman yok edicilerine ve tahripçilerine, bilhassa kasden orman yakanlara yaptıkları işin fecaati ile mütenasip cezalar verilmesi şarttır.

6. Nüfus artımı ile birlikte gittikçe kabaran türlü orman intifa haklarını, artık kalan ormanların karşılamasına imkân yoktur. Üreyen intifa hakları da dünyanın hiç bir yerinde kalmamıştır. Ormandan ilânihaye bedava ve serbestce faydalanmak gibi geri bir zihniyetin artık Türkiyede yeri olmamak gerekir. Bu itibarla bu gün intifa hakkına sahip kimselerin hakları mahfuz tutulmak suretiyle, artmasına müsaade etmemek gerekir.

7. Orman ve ormanla ilgili en hayati mes'elelerin politik tavizlere mevzu teşkil etmesi ormancılarımız, tarafsız aydınlarımız ve yazarlarımız tarafından acı acı tenkit edilmiştir. Orman suçları için çıkarılmış olan sınırsız af kanunları, bu politik istismarın bariz delilini teşkil eder.

Türkiye orman politikasını en hayırlı yolda uygulayabilmek için orman mes'elelerini günlük politikaya alet etmekten mutlâka kaçınmalıdır. Orman dâvasını ve ormana ait mes'eleleri politik mülâhazaların üstüne çıkarmak zarureti vardır.

Bu konuşma ile bana ayrılan kısa zamanda orman dâvasının en önemli taraflarına ve bu dâvanın memleket ve millet hayrına halledilmesi için alınması lâzım gelen tedbirlerin başlıcasına kısaca dokunmağa çalıştım. Yürkiye ormanlarının korunması imar ve işletilmesi Yüksek Orman Mühendisleri, Mühendis yardımcıları, çeşitli kademelerde teknik ve idarî per-

sonelden müteşekkil feragatla çalışan bir teşkilâtın elindedir. Ancak çok taraflı ve çeşitli münasebet ve irtibatları olan bu dâvanın tamamen halini tek başına bir teşkilâtın yani orman idaresinden beklemek yanlış bir görüş olur. Orman dâvası, top yekûn devletimizin ve milletimizin dâvasıdır. Burada büyük bir itminan ve memnunlukla kaydetmek isterim ki orman meselelerimiz aziz milletimiz tarafından gün geçtikçe daha iyi anlaşılmakta ve daha fazla benimsenmektedir. Bu dâvanın kısa bir zaman içinde memleket hayrına en iyi şekilde halledileceğine inanmaktayım.

Konuşmama, aziz Atamızın şu veciz sözüyle son veriyorum;
“Ağaçsız memleket, vatan değildir”.